

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 622/2014-18

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 30. septembra 2014 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť Z. K. a maloletej M. K., zastúpených advokátkou JUDr. Vladimírou Běhalovou, Rastislavova 68, Košice, ktorou namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Sociálnej poisťovne, ústredie, Bratislava v konaní vedenom pod č. 21387/2010-KEM, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Z. K. a maloletej M. K. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. februára 2014 doručená sťažnosť Z. K. (ďalej len „sťažovateľka v 1. rade“) a maloletej M. K. (ďalej len „sťažovateľka v 2. rade“, spolu len „sťažovateľky“), zastúpených advokátkou JUDr. Vladimírou Běhalovou, Rastislavova 68, Košice, ktorou namietajú porušenie svojich

základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Sociálnej poisťovne, ústredie, Bratislava (ďalej len „Sociálna poisťovňa“) v konaní o zvýšenie jednorazového odškodnenia za smrteľný pracovný úraz M. K. vedenom pod č. 21387/2010-KEM (ďalej aj „napadnuté konanie“).

Zo sťažnosti vyplýva, že M. K., manžel sťažovateľky v 1. rade a otec sťažovateľky v 2. rade, utrpel 16. októbra 2003 pracovný úraz, na následky ktorého na mieste zomrel. Sťažovateľky (spolu s mal. S. K.) sa žalobou proti jeho zamestnávateľovi a Sociálnej poisťovni podanou Okresnému súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) 21. apríla 2004 domáhali okrem iného zvýšenia jednorazového odškodnenia pozostalých podľa § 208 Zákonníka práce v znení účinnom do 31. decembra 2003.

Okresný súd medzitýmnym rozsudkom č. k. 20 C 85/2004-165 zo 7. apríla 2006 žalobu proti Sociálnej poisťovni zamietol v celom rozsahu s odôvodnením, že sťažovateľky sú oprávnené domáhať sa plnenia priamo od Sociálnej poisťovne. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaní o odvolaní sťažovateľiek napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil rozsudkom č. k. 5 Co 245/2006-201 z 15. februára 2007 a v otázke existencie priameho nároku sťažovateľiek proti Sociálnej poisťovni pripustil dovolanie. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) rozsudkom sp. zn. 4 Cdo 160/2007 z 25. februára 2009 zrušil rozsudok okresného súdu zo 7. apríla 2006 vo výroku o zamietnutí žaloby sťažovateľiek proti Sociálnej poisťovni v časti o jednorazové odškodnenie a rozsudok krajského súdu v potvrdzujúcom výroku o tomto nároku, konanie v tejto časti zastavil a postúpil Sociálnej poisťovni. Dovolanie v ostatnej časti zamietol. Podľa právneho názoru najvyššieho súdu došlo v dôsledku účinnosti zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov od 1. januára 2004 k zmene nároku na jednorazové odškodnenie pozostalých vyplývajúceho z pracovnoprávnej zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobnú smrteľným pracovným úrazom na nárok z právneho vzťahu úrazového poistenia, o ktorom rozhoduje Sociálna poisťovňa. Najvyšší súd konštatoval, že na prerokovanie tohto nároku nebola daná právomoc súdov, preto

konanie zastavil a vec postúpil Sociálnej poisťovni. Rozhodnutie najvyššieho súdu nadobudlo právoplatnosť 29. apríla 2009.

Sociálna poisťovňa, pobočka Košice rozhodla o nároku sťažovateľky v 1. rade a sťažovateľky v 2. rade samostatnými rozhodnutiami z 24. marca 2010 tak, že sťažovateľka v 1. rade a sťažovateľka v 2. rade nemajú nárok na jednorazové odškodnenie. Sťažovateľky podali odvolanie, o ktorom rozhodla Sociálna poisťovňa samostatnými rozhodnutiami z 3. augusta 2010 tak, že odvolania zamietla a v celom rozsahu potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Košice.

Sociálna poisťovňa podala 18. januára 2011 najvyššiemu súdu návrh podľa § 8a Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorým žiadala, aby najvyšší súd rozhodol, že konanie o nároku sťažovateľiek na jednorazové odškodnenie patrí do právomoci súdov. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 9 Rks 1/2011 z 13. júla 2011 konanie zastavil s odôvodnením, že rozhodnutím o nároku sťažovateľiek Sociálna poisťovňa *de facto* uznala svoju právomoc, a preto kompetenčný spor medzi súdom a správnym orgánom za daného stavu neexistuje.

Sťažovateľky podali samostatné žaloby o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí Sociálnej poisťovne, pobočka Košice z 24. marca 2010 a Sociálnej poisťovne z 3. augusta 2010. Krajský súd v Prešove rozhodol o žalobe sťažovateľky v 1. rade rozsudkom č. k. 3 S 37/2011-141 z 20. apríla 2012 a o žalobe sťažovateľky v 2. rade rozsudkom č. k. 1 S 133/2010-162 z 8. marca 2012 tak, že zrušil napadnuté rozhodnutia a vec vrátil Sociálnej poisťovni na ďalšie konanie. V odôvodnení uviedol, že správne orgány mali konať o nárokoch sťažovateľiek na zvýšenie jednorazového odškodnenia, pretože ich právomoc bola daná rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 160/2007 z 25. februára 2009 právoplatným 29. apríla 2009. Pripojené administratívne spisy boli zaslané Sociálnej poisťovni 18. mája 2012 (vo veci sťažovateľky v 1. rade), resp. 19. apríla 2012 (vo veci sťažovateľky v 2. rade).

Sťažovateľky urgovali postup Sociálnej poisťovne podaniami z 27. júna 2012 a 26. novembra 2012 podali samostatné sťažnosti na nečinnosť podľa zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach. Sociálna poisťovňa ich vybavila oznámeniami z 22. januára 2013, v ktorých uviedla, že 6. júla 2012 podala najvyššiemu súdu žalobu podľa § 8a OSP a listom z 28. augusta 2012 navrhla, aby najvyšší súd zrušil uznesenie sp. zn. 9 Rks 1/2011 z 13. júna 2011. Sťažnosti posúdila ako neopodstatnené.

Sťažovateľky podali 2. mája 2013 návrh na konanie proti nečinnosti orgánu verejnej správy, o ktorom rozhodol najvyšší súd uznesením č. k. 4 Sžnč 2/2013-25 z 18. decembra 2013 tak, že uložil Sociálnej poisťovni konať a rozhodnúť o nárokoch sťažovateľiek na zvýšenie jednorazového odškodnenia do 30 dní od právoplatnosti tohto uznesenia alebo podať do 30 dní najvyššiemu súdu návrh podľa § 8a OSP na rozhodnutie o kompetenčnom konflikte v tejto veci. Najvyšší súd v odôvodnení uviedol, že návrh Sociálnej poisťovne zo 6. júla 2012 vo veci sťažovateľiek vzhľadom na znenie jeho petitu ani doplnený návrh listom z 28. augusta 2012 nemožno považovať za návrh podľa § 8a OSP. Najvyšší súd dal možnosť Sociálnej poisťovni podať návrh na rozhodnutie o kompetenčnom konflikte aj vo veciach sťažovateľiek s poukazom na prejudiciálne rozhodnutie č. k. 9 Rks 2/2013-9 z 26. júna 2013 v konaní podľa § 8a OSP vo veci mal. S. K., v ktorom rozhodol, že prerokovanie a rozhodnutie veci patrí do právomoci okresného súdu.

Podľa sťažovateľiek Sociálna poisťovňa nerešpektuje rozhodnutie najvyššieho súdu z 18. decembra 2013 a je v ich veci nečinná. Podaním doručeným ústavnému súdu 13. marca 2014 predložili uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 10 Rks 1/2014 z 19. februára 2014, ktorým v ich veci zastavil konanie v spore o právomoc medzi Sociálnou poisťovňou a súdmi pre prekážku litispendencie vzhľadom na prebiehajúce konanie v tej istej veci o návrhu okresného súdu vedenom pod sp. zn. 1 Rks 1/2014.

Sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie ich vecí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru poukazujú na zákonné lehoty na rozhodnutie a postup Sociálnej poisťovne, ktorá po

právoplatnosti uznesenia najvyššieho súdu o postúpení veci (29. apríla 2009) rozhodla o ich nárokoch 24. marca 2010 a o odvolaniach 3. augusta 2010. Po zrušení týchto rozhodnutí a vrátení veci na ďalšie konanie Sociálna poisťovňa o ich nárokoch nerozhodla ani neurobila žiadne úkony smerujúce k vydaniu rozhodnutia. Návrh Sociálnej poisťovne podľa § 8a OSP podaný 18. januára 2011 a návrh zo 6. júla 2012 považujú za neefektívne úkony.

Podľa sťažovateľiek namietané porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov dosahuje intenzitu odmietnutia výkonu spravodlivosti a došlo ním aj k porušeniu ich základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Poukazujú aj na predmet konania, ktorý má pre nich mimoriadny význam a vyžadoval si osobitnú rýchlosť konania Sociálnej poisťovne. Uvádzajú: *„Postup Sociálnej poisťovne v dôsledku zbytočných prieťahov tak v konečnom dôsledku viedol k zmareniu možnosti poskytnúť efektívnu a účinnú ochranu právam sťažovateľiek, ako aj k popretiu účelu celého sociálneho systému sociálneho zabezpečenia a princípov sociálneho štátu.“*

Na základe uvedeného sťažovateľky navrhujú, aby ústavný súd rozhodol, že postupom Sociálnej poisťovne v konaní o ich žiadosti o zvýšenie jednorazového odškodnenia naposledy vedenom pod č. 21387/2010-KEM boli porušené ich základné práva podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 listiny a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. V nadväznosti na to žiadajú, aby ústavný súd prikázal Sociálnej poisťovni konať bez zbytočných prieťahov, priznal im finančné zadost'učinenie každej po 20 000 € a úhradu trov konania.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Sťažovateľky namietajú porušenie svojich práv v súvislosti s pried'ahmi v postupe Sociálnej poisťovne v konaní o ich žiadosti o zvýšenie jednorazového odškodnenia pozostalých.

Ústavný súd si v rámci prípravy predbežného prerokovania sťažnosti vyžiadal vyjadrenie Sociálnej poisťovne k sťažnosti. Z vyjadrenia doručeného 12. septembra 2014 zistil, že najvyšší súd rozhodol uznesením sp. zn. 1 Rks 1/2014 zo 6. marca 2014 tak, že prerokovanie a rozhodnutie veci sťažovateľiek patrí do právomoci okresného súdu. Okresný súd rozsudkom č. k. 20 C 165/2012-98 z 1. apríla 2014 rozhodol, že žalovaný v I. rade (zamestnávateľ M. K.) a Sociálna poisťovňa sú povinní spoločne a nerozdielne zaplatiť každej žalobkyni (sťažovateľkám a mal. S. K.) jednorazové odškodnenie 16 596,95 € do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Sociálna poisťovňa podala proti rozsudku odvolanie, o ktorom dosiaľ nebolo rozhodnuté. Zo spisu najvyššieho súdu sp. zn. 1 Rks 1/2014 ústavný súd zistil, že uznesenie zo 6. marca 2014 nadobudlo právoplatnosť 17. marca 2014.

Podstatou, účelom a cieľom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je odstránenie stavu právnej neistoty, pričom k vytvoreniu stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu (I. ÚS 10/98, I. ÚS 44/99, IV. ÚS 68/02), alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 86/08).

V nadväznosti na uvedené zistenie ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru (napr. II. ÚS 12/01, IV. ÚS 61/03, IV. ÚS 205/03, I. ÚS 16/04), podľa ktorej ústavný súd poskytuje ochranu základnému právu podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (a tiež právu na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) len vtedy, ak v čase uplatnenia tejto ochrany porušovanie tohto základného práva označenými orgánmi verejnej moci (v danom prípade Sociálnou poisťovňou) ešte mohlo trvať. Ak v čase, keď bola sťažnosť doručená ústavnému súdu, už nemohlo dochádzať k namietanému porušovaniu označeného základného práva, ústavný súd sťažnosť v zásade odmietne ako zjavne neopodstatnenú (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Jednou zo základných pojmových náležitostí sťažnosti podľa čl. 127 ústavy je totiž to, že musí smerovať proti aktuálnemu a trvajúcej zásahu orgánov verejnej moci do základných práv sťažovateľa. Uvedený názor vychádza zo skutočnosti, že táto sťažnosť zohráva významnú preventívnu funkciu ako účinný prostriedok na to, aby sa predišlo zásahu do základných práv, a v prípade, že už k zásahu došlo a jeho účinky stále trvajú, aby sa v porušovaní týchto práv ďalej nepokračovalo (m. m. IV. ÚS 225/05, III. ÚS 317/05, II. ÚS 67/06).

V posudzovanej veci v čase doručenia sťažnosti ústavnému súdu (13. februára 2014) bolo sťažovateľkám známe, že najvyšší súd rozhodol uznesením č. k. 9 Rks 2/2013-9 z 26. júna 2013 v konaní podľa § 8a OSP vo veci o zvýšenie jednorazového odškodnenia žalobkyne mal. S. K. vedenej pôvodne okresným súdom pod sp. zn. 20 C 85/2004 tak, že prerokovanie a rozhodnutie veci patrí do právomoci okresného súdu. Rovnako im bolo

známe, že najvyšší súd uznesením č. k. 4 Sžnč 2/2013-25 z 18. decembra 2013 umožnil Sociálnej poisťovni podať aj v ich veci návrh podľa § 8a OSP. Sociálna poisťovňa podala návrh najvyššiemu súdu 12. februára 2014, v tej istej veci ešte skôr, 6. februára 2014, podal návrh na rozhodnutie kompetenčného sporu okresný súd. Najvyšší súd rozhodol uznesením sp. zn. 1 Rks 1/2014 zo 6. marca 2014, že prerokovanie a rozhodnutie veci patrí do právomoci okresného súdu.

Z uvedeného vyplýva, že v čase podania sťažnosti ústavnému súdu bolo už vedené konanie vo veci sťažovateľiek o určenie právomoci medzi Sociálnou poisťovňou a okresným súdom. Z tohto dôvodu, ako aj vzhľadom na rozhodnutie o právomoci okresného súdu na prerokovanie a rozhodnutie o veci sťažovateľiek ústavný súd nepovažuje namietanú nečinnosť Sociálnej poisťovne v čase podania sťažnosti za zbytočné prietahy v konaní.

V súvislosti s namietaným odopretím spravodlivosti ústavný súd uvádza, že prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (obdobne prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) nespadá pod ochranu čl. 46 ods. 1 ústavy, ibaže by namietané porušenie tohto základného práva dosahovalo takú intenzitu, že by s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti daného prípadu (najmä predmet konania, teda čo je pre sťažovateľa v stávke) bolo možné uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (napr. IV. ÚS 242/07).

Podľa názoru ústavného súdu vo veci sťažovateľiek nejde o takúto situáciu. Sociálna poisťovňa o ich nároku rozhodla, po zrušení týchto rozhodnutí Krajským súdom v Prešove v marci, resp. apríli 2012, podala síce nekvalifikované návrhy na rozhodnutie podľa § 8a OSP vo veci sťažovateľiek, vo veci mal. S. K. však bolo na návrh Sociálnej poisťovne rozhodnuté v júni 2013 o právomoci okresného súdu na rozhodnutie o rovnakom nároku, ako uplatňujú sťažovateľky. Sociálna poisťovňa sa preto neodmietala bezdôvodne zaoberať nárokom sťažovateľiek.

Na základe uvedeného ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosť sťažovateľiek v celom rozsahu odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

Keďže sťažnosť bola odmietnutá, bolo bez právneho dôvodu, aby sa ústavný súd zaoberal ďalšími návrhmi uplatnenými v sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. septembra 2014